

**Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında
Mevlâna ve Mevlevîlik**

ULUSAL SEMPOZYUMU
14-16 Aralık 2006
KONYA

BİLDİRİLER
KONYA / 2007

MEVLEVÎLİK KÜLTÜRÜ AÇISINDAN KÜTAHYA

Mustafa GÜNEŞ*

ÖZET

Şehirler, kültürlerin önemli göstergeleridir. Kütahya, Selçuklu, Germiyanoglu ve Osmanlı dönemlerinde bilim, kültür ve sanatın gelişmesine hizmet etmiştir. Kütahya, mevlevîliğin kurulması, gelişmesi ve kökleşmesinde de görev yapan bir şehirdir. Kütahya Mevlevîhanesi, mevlevîlik kültürü açısından çok önemli bir yere sahiptir. Bu mistik mekânın kurucusu Ergun Çelebi'dir. Kütahya Mevlevîhanesi, erken dönem Selçuklu Mevlevîhanelerinden birisidir. Ergun Çelebi, buraya defnedilmesini istemiştir. Kütahya Mevlevîhanesi'nden, tarih boyunca önemli mevlevî bilgeleri yetişmiştir. Bunlar, başta İstanbul olmak üzere önemli kültür merkezlerinde mevlevîliğin yayılmasında oldukça etkili olmuşlardır. Ebubekir Dede, Kütahya Mevlevîhanesi'nde yetişmiş ve Yenikapı Mevlevîhanesi'nin üst düzey yönetimine gelmiştir. Ailenin, buradaki etkinliği 1925 yılına kadar sürmüştür. Ailenin bir başka kolu da Galata Mevlevîhanesi'nde hizmet etmiştir. Mevlâna'dan etkilenen şair Mustafa Sakıp Dede, XVIII. yüzyılın başlarında, kırk altı yıl Kütahya Mevlevîhanesi'ni idare etmiştir. Klasik Türk edebiyatı tarihi açısından da önemli bir isim olarak kabul edilen Sakıp Dede'nin Kütahya'da Mevlevîliğin gelişip kökleşmesinde önemli hizmetleri olmuştur. Günümüzde Dönerler adı verilen Kütahya Mevlevîhanesi'nin ilk hali, Hazar Dinarî Mescidi'di

Anahtar Kelimeler: Kütahya, Kütahya Mevlevîhanesi, Ergun Çelebi, Ebubekir Dede, Mustafa Sakıp Dede, Dönerler, Hazar Dinarî Mescidi.

---

* Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

THE MEVLEVI ORDER OF KUTAHYA

ABSTRACT

Cities are the significant indicator of the cultures. Kütahya made a great service in developing science, culture and art in the era of the Seljuks, the Germiyans and the Ottomans. Kütahya is a city which played an important role in establishing, developing and strengthening the roots of Mevlevîlik. Kütahya Mevlevîhanesi has a very notable place in terms of the Mevlevî Culture. This mystic place's founder is Ergun Çelebi. Kütahya Mevlevîhanesi is one of the early Seljuk Mevlevîhanesi. Ergun Çelebi wanted to be buried there. Down the history, important Mevlevî scholars were brought up in the Kütahya Mevlevîhanesi. These scholars were very effective in spreading Mevlevîlik in the major culture centers primarily in İstanbul. Ebubekir Dede were grown up in Kütahya Mevlevîhanesi and became a superior level administrator in Yenikapı Mevlevîhanesi. The family's activities there lasted until the year 1925. A different section of the family served in the Galata Mevlevîhanesi. Mustafa Sakıp Dede, a poet influenced by Mevlana, administered Kütahya Mevlevîhanesi for forty-six years at the beginning of the 18th century. Accepted as an important name in terms of the Classical Turkish Literature, Mustafa Sakıp Dede made a considerable service in developing and strengthening the Kütahya Mevlevîhanesi. Kütahya Mevlevîhanesi's first place, today it is called Dönerler, is Hazar Dinarî Mescidi.

Key Words: Kütahya, Kütahya Mevlevîhanesi, Ergun Çelebi, Ebubekir Dede, Mustafa Sakıp Dede, Dönerler, Hazar Dinarî Mescidi.

Her toplum, kültür ve medeniyetin belli bir yaşama ve kent anlayışı vardır. Şehirler, kültürlerin önemli unsurları ve göstergeleridir. Anadolu'da en eski yerleşim merkezlerinden birisi olan Kütahya, Selçuklu, Germiyanoğlu ve Osmanlı dönemlerinde bilim, kültür ve sanatın gelişmesine azımsanamayacak derecede hizmet etmiştir. Eski devirlerden günümüze kadar, pek çok kültür faaliyetine ev sahipliği yapan Kütahya, XIII. yüzyıldan sonra Divan edebiyatının temelini atan Şeyhoğlu Mustafa, Ahmedî, Ahmed-i Dâî ve Şeyhî gibi şair yetiştirerek, Türk dili ve edebiyatının gelişimine de önemli katkılarda bulunmuştur

Bilim, sanat ve kültür şehri Kütahya, özellikle XVII. yüzyıldan sonra aynı etkinliği, verimliliği devam ettirememiş olmakla birlikte, çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yapmaya devam etmiştir. Kütahya, Mevlevîliğin kurulması, gelişmesi ve kökleşmesinde de önemli kilometre

taşı olarak görev yapan şehirlerimizden birisidir. Kütahya Mevlevîhanesi, Osmanlı coğrafyasında hızla yayılan melevîlik kültürü açısından çok önemli bir yere sahiptir. Bu tarihi mekânın kurucusu Celâleddin Ergun Çelebi'dir. Kütahya Mevlevîhanesi'nin yaşatılıp çevreye hizmet vermesinde, şüphesiz diğer melevî bilgelerinin de büyük hizmetleri olmuştur.

XIV. yüzyılda sadece Konya'da bulunan Mevlevîhane, dergâh ve diğer eğitim kurumları, daha sonraki dönemlerde çeşitli bölgelere yayıldı. Kütahya, Afyon, Bursa ve İstanbul gibi şehirler, Melevîliğin hızla kurumsallaştığı şehirlerin başında gelir.

Kütahya'da melevîlik denince ilk akla gelen isim şüphesiz Celâleddin Ergun Çelebi'dir. Ergun Çelebi, Mevlâna'nın üçüncü göbekten torunudur. Esrar Dede'nin Tezkire-i Şuarâ-i Melevîyye ve Sakıp Dede'nin Sefine-i Nefise-i Melevîyye adlı eserlerinde onun hakkında geniş bilgi verilmektedir.

Celâleddin Ergun Çelebi, Hz. Mevlâna'nın oğlu Sultan Veled'in kızı Mutahhara Hanım ile Germiyan Beyliği'nin kurucusu Yakub Bey'in torunu İlyas Paşa'nın oğludur. Şeceresi bir yandan Mevlâna'ya, bir yandan da Germiyan Beyliği'ne dayanmaktadır. Babası İlyas Paşa, Germiyan Beyi Süleyman Şah'ın oğludur.

Celâleddin Ergun Çelebi, ömrünün ortalarında, Kütahya Mevlevîhanesi postnişini (üst düzeyde sorumlu kişi) olmuştur. Hz. Mevlâna'nın üstün özellik ve farklı yaratılışından etkilenerek daima çevresindeki insanları rûhî ve fikrî bakımlardan aydınlatma gayreti içinde olmuştur.

Çevresinde, makam ve şöhretten uzak mütevazı kimliği ile tanınan Celâleddin Ergun Çelebi'nin ünü, Orta Asya Türk ülkelerine kadar yayılmıştır. Bu ülkelerden İshak Fakîh, Şeyh Ahî Erbasan, Ahî Evren ve Ahî İzzeddin gibi ünlü kişilerin Kütahya'ya gelerek, ondan feyz aldıkları bilinmektedir. Bu zatlar, kabirlerinin Ergun Çelebi'nin türbesi civarında olmasını da vasiyet ederek ona karşı olan yakınlık ve sevgilerini bu şekilde göstermişlerdir.

Celâleddin Ergun Çelebi'nin, İşaretü'l-beşere ve Gençnâme isimli eserleri vardır. İşaretü'l-beşere, Melevî mukabelelerindeki Veled devri, selam rumuzları, insan-ı kâmil, şeyh ve mürşidin özelliklerinden bahseden bir eserdir. Kırk beyitten oluşan ve mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan Gençnâme'nin ilk beyti şöyledir:

Nedür ol genc-i pinhân kim hemîşe kubbesi devvâr
Zemînin eylemiş yek-nokta üzre dest-i hikmet-kâr

Celâleddin Ergun Çelebi, tasavvufî faaliyetlerini Kütahya fatihi Hazar Dinârî'nin, Ulu Camii yakınında yaptırdığı mescidde sürdürmüş ve vefatında da buraya defnedilmesini vasiyet etmiştir. Şimdilerde, Dönerler adı verilen Mevlevîhane, Eydemir Hamamı'nın yanında ve Ulu Camii'nin doğu tarafında bulunmaktadır. Ergun Çelebi'nin buradaki görevine, ölüm tarihi olan H. 775 /M. 1374 yılına kadar devam ettiği bilinmektedir.

Tezkire-i Şuârâ-yı Mevlevîyye (Esrar Dede, Tezkire-i Şuara-i Mevlevîyye, İnceleme-Metin, Haz. İlhan Genç, Ankara, 2000, s. 96 -105) de Ergun Çelebi'ye geniş yer verilmiş ve ölüm tarihine de şu beyitlerle tarih düşürülmüştür:

Hazreti Sultân Ergûn-ı Velî
Bezm-i vasl-ı asla itdi hoş-hırâm

Ya'ni zâhirde bütünü gösterüp
Kıldı bâtında zuhûra ihtimâm

Pes lisânü'l-gayb târihin didi
Rabbihî'l-Mevlâ dâ'î dâru's-selâm

Hazar Dinârî Mescidi, Kütahya Mevlevîhanesi'nin çekirdeği olarak kabul edilir. Eski Hazar Dinârî Mescidi'nin veya bugünkü türbenin içinde, Ergun Çelebi ve yakınlarına ait olduğu bilinen on dört sanduka, batısında da kabristan bulunmaktadır. Günümüze türbe olarak gelen bu mescidin kurucusu, Hazar Dinârî'nin, Kütahya'da Hıdırlık, Balıklı ve Sadeddin Camii'lerini de yaptırdığı bilinmektedir.

Türbeye dönüşen bu mescidin doğusuna, bugünkü Mevlevîhane inşa edilmiştir. XIV. yüzyıl ortalarında filizlenen Mevlevîhane, 1812, 1841 1959 ve 2004 yıllarında tamir görerek bugünkü şeklini almıştır. Mevlevîhane'nin güney kısmında, önceleri mutfak, derviş hücreleri, meşruta (vakıf ev) ve diğer birimler bulunuyordu. Mutfak önündeki alanda bulunan yedi katlı sanatlı olan çeşmenin yerinde, şimdilerde şadırvan vardır. Kütahya Mevlevîhanesi, 1959'da Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından, aslına sadık kalınarak restore ettirilmiştir.

Kendine has mimarisi ile bir kültür merkezi olan Kütahya Mevlevîhanesi, son olarak 2004 yılında Vakıflar Bölge Müdürlüğü ve Kütahya Belediyesi tarafından onarılmıştır. Dönenler Camii olarak hizmete devam eden ve halk arasında Dönenler olarak isimlendirilen Kütahya Mevlevîhanesi'nin ne zaman yapıldığı bilinmemektedir.

Erken dönem Mevlevîhanelerden önemli birisi olan Kütahya Mevlevîhanesi, XX. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra, depo olarak kullanılmış ve ancak 1959 yılında gördüğü tamirattan sonra hizmet verebilen cami haline getirilebilmiştir. Kütahya Mevlevîhanesi'nin etrafındaki bölümler, daha sonraki zamanlarda yıkılmıştır. Bugün, batısında hazîre ve güneyinde de kesme taştan inşa edilmiş aşevi vardır.

Giriş kapısının üstünde bulunan, "Yâ Hazreti Ergûn" yazılı çini levha, Halil Mahir tarafından yazılmıştır. Daha üstte bulunan "Yâ Hazreti Mevlâna yazısı Çinici Ahmet Şahin'e aittir. Tamir kitabelerinden, 1812 ve 1841 yıllarında tamir ettirildiği anlaşılmaktadır.

Mevlevîhane'nin ortasında bulunan daire şeklindeki alan, sema merasimlerinin yapıldığı meydandır. Bu meydanın ortasında bir kuyu vardır. Yan taraflardaki yüksek olan iki bölüm, derviş ve Mevlevî muhibleri için, seyir yeri olarak tasarlanmıştır. Giriş kapısının sağından, üst kata çıkan merdivenlerde mutrib mahfili vardır. Daha üstteki kısımlar da, kadınların sema merasimlerini seyretmesi için özel olarak planlanmıştır.

Sema alanının çevresindeki sekiz direk üzerinde, Mevlevî sikkeleri, Muhammed Celâleddin Yâ Hazreti Mevlâna, Ashab-ı Kehf (Yedi Uyur) ve Kıtırmir yazıları mevcuttur. Kubbe kasmağında, Ayete'l-kürsî ve devamındaki âyet vardır. Kubbede ise, Allah, Muhammed, Dört Halife, Hz. Hasan ve Hüseyin'in isimleriyle ihlas suresi yazılıdır. Caminin giriş kapısının dış üst tarafındaki camlı yer, minare olmadığı için ezan okuma yeri olarak düşünülmüştür.

Kütahya Mevlevîhanesi'nde, tamir kitabeleri ve şiirler de bulunmaktadır. Bunları ana hatlarıyla şöyle tanıtabiliriz: Türkçe bir rubai ve altı beyitten müteşekkil Farsça bir şiir, direkler arasında sekiz defa tekrar edilmiştir.

Ey kâşif-i esrâr-ı Hudâ Mevlâna
Sultân-ı bekâ şâh-ı fenâ Mevlâna
Aşk itmededür hazrete böyle hitâb
Mevlâ-yı gürûh-ı evliyâ Mevlâna

*Ey ilahi sırların keşfedicisi Mevlâna !
Beka yurdunun sultanı, fenâ mülkünün şâhı Mevlâna
Aşk, sana böyle hitap etmektedir.
Ey evliyâ topluluğunun Mevlâsı Mevlâna*

Farsça şiirin Türkçesi:

*Bilir misin semâ nedir? Belâ (evet) sesini işitmek
Hakk'a ulaşıp kendini kendinden almaktır.
Bilir misin semâ nedir? Varlıktan habersiz olmak
Mutlak fânîlik içinde, ebedîlik zevkini tatmaktır.
Bilir misin semâ nedir? Yakûb'un derdine devâyı,
Yûsuf'un gömleğinin kokusunda bulmaktır.
Bilir misin semâ nedir? Semâ, Musa'nın âsâsı gibidir.
Firavun'un bütün sihirlerini, zamanla kendine çekmektir.
Bilir misin? "Benim, Allah ile hususi bir ânım vardır"
Sözünün sırrına mekânsız ve aracı olmadan ermektir.
Bilir misin semâ nedir? Şems-i Tebrizî misâli,
Gönül gözünü açarak kutsal nurları görmektir.*

TAMİR KİTABELERİ:

I

1. Fürûğ-ı Şems ü himmet Mevlâna Hâlet Efendi kim
Tecellî-bahş ta'mîr oldu bu dergâh-ı pür-hûne
2. Olup bu bâbdan girdikte mûtû sırrına mazhar
Nazar kıl haşr ü neşre tut kulağın nağme-i sûra
3. Dem-â-dem dinle gel yâhû kudûmû mutribi nâyı
Semâ et dilde tevhîd-i ilâhi belde tennûre
4. Makâm-ı evcden âyini okurlar Kudsiyâ târih

Hele bu Mevlevî Dergâhı döndü beyt-i mâmu'ere
H. 1227/ M.1812

Halet Efendi, Mevlana ve Şems'in himmetleriyle bu mekânı güzel bir şekilde onardı. İnsan, kapıdan girdiği zaman, burada ölmeden önce ölmek sırrına mazhar oluyor. Hesaba çekileceğin günü düşün ve Sûr'un sesine şimdiden kulak ver. Daima kudüm ve ney çalanları dinle. Beline tennure giy ve tevhid söyleyerek sema et. Burada âyinler okunmaktadır. Tarih beyti: Bu Mevlevî Dergâhı, yaşanabilecek güzel bir ev haline geldi.

II

1. Kutb-ı âlem gavs-i a'zam pâdişâh-ı muhterem
Şâh-ı Mansûru'l-âlem şevketlü Han Abdülmecîd
Câlis-i evreng-i şevket ol Şâh-ı mâlik-i nikâb
Cûd-ı lutfuyle eder şâhân-ı âfâk-ı abîd

2. Ol şehinşâh-ı selîmü'l- kâlb âdil meşrebin
Çekdi nev- tedbîr Adlî, zulme bir ser-sedîd
Kıldı tazîmât ile ma'mûr mülk-i milleti
Buldu dünyâ intizam hâli bir vefk-i ümîd

3. Âlemi kıldıkca i'mâr ol şehinşâh-ı güzîn
Hak Taâla ömrünü ikbâlini kulsın medîd
Eyleyüp ervâh-ı ehllullah'a kamed-ihtirâm
Bir sürü dergâhların tecdîd kıldı bir mezîd

4. İşte ezcümle Kütahya Mevlevî Dergâhının
Tarh-ı dürr-i semende letâfet gün gibi oldu bedîd
Şâd olur Ruh-ı Cenâb-ı Mevlevî ol şâhdan
Böyle bir dürr ki kılındı ahd-ı lutfunda cedîd

5. Buldı Kütahya zihi bu dergâhı zîb ile tâm
Mısra-ı zîbâsı oldu tâm tarîk-i müfîd
Resm-i diğerde dedim târîh-i bâlâsın Azîz

Kıldı pâk îcâd bu dergâhu Han Abdülmecîd

H. 1257/ M.1841

Âlemlin kutbu, yardımcısı olan değerli kişi Sultan Abdülmecîd, tahta oturduğu zaman kötülükleri ortadan kaldırdı. Muhtaçlara cömertçe yardım etti. O şahların şahı, yumuşak kalpli adaletli sultan, milletin mülkünü imar etti. Ümit edilenden daha çok ülkeye hizmet etti. Hayırlı hizmetlerine devam ettiği sürece, Allah, Onun sultanlığını ve ömrünü uzatsın. Sultan Abdülmecîd Han, Allah dostlarının hatırlarını sayıp çok sayıdaki dergaha bir yenisini daha eklemiş oldu. Kütahya Mevlevî Dergâh'ı incilerle süslenerek güneş gibi ortaya çıktı. Mevlevî büyüklerinin ruhu şâd olsun. Kütahya, Abdülmecîd Han sayesinde, çok süslü, şâhane bir mevlevî mekanına kavuştu.

Şimdi de ana hatlarıyla tanıtmaya çalıştığımız Kütahya Mevlevîhanesi'den yetişen, burada hizmet veren Mevlevî bilgelerini kısaca tanıyalım: Kütahya Mevlevîhanesi şeyhi Mustafa Sakıp Dede, klasik edebiyat tarihimiz açısından önemli bir isim olarak kabul edilir. Mustafa Sakıp Dede, Mevlâna'nın cazibesi altında bulunan bir Mevlevî bilgesi ve şairdir. XVIII. yüzyılın başlarında, uzun bir süre (kırk altı yıl) Kütahya Mevlevîhanesi'ni idare eden Mustafa Sakıp Dede'nin, Kütahya'da Mevlevîliğin gelişip kökleşmesinde önemli hizmetleri olduğu söylenebilir. Onun hizmet redifli kasidesi çok meşhurdur. Bu kasidenin bir beyti şöyledir:

Gelmez kişinin rütbesine şemme-i noksân

Mâlen bedenen itmeden ahbâbına hizmet

Mevlevîlik kültürü tarihi açısından önemli bir isim olan Kütahyalı Ebubekir Dede, Kütahya Mevlevîhanesi'nden yetişerek Yenikapı Mevlevîhanesi postnişini olmuştur. Ailenin buradaki etkinliği ve hizmeti, tekke ve zaviyelerin kapatıldığı 1925 yılına kadar (180 sene) sürmüştür. Ailenin bir başka kolu da Galata Mevlevîhanesi'nde hizmet etmiştir. Aile, başta musiki olmak üzere çeşitli güzel sanatlar alanında da varlığını hissettirmiştir.

Yenikapı Mevlevîhanesi'nde uzun yıllar (yaklaşık otuz yıl) postnişinlik yapan Ebubekir Dede'nin en büyük oğlu Ali Nutkî Dede'nin, özellikle Şeyh Gâlib'in yetişmesinde etkili olduğu bilinmektedir. Ali Nutkî Dede, babası Ebubekir Dede'nin 1175 yılında vefatı üzerine, Konya'da bulunan Ebubekir İbn-i Arif Çelebi'nin onayıyla, daha on üç yaşında iken, Yenikapı

Mevlevîhanesi'nde üst düzey sorumlu kişi (şeyh, bilge kişi) olarak görev almıştır.

Ebubekir Dede'nin ortanca oğlu olan Abdalbâki Nâsır Dede de ağabeyinin yanında tasavvufî eğitimden geçerek, Yenikapı Mevlevîhanesi'nde önce neyzen başı, daha sonra da şeyh olmuştur. Sultan II. Mahmut'la Abdalbâki Nâsır Dede arasında geçen şu konuşma, Osmanlı'da devlet- tekke ilişkilerinin boyutlarını göstermesi açısından da ilginçtir.

Yenikapı Mevlevîhanesi'ne sıkça gelerek çeşitli ihsanlarda bulunan II. Mahmud, bir gün mukabeleden sonra, Abdalbâki Nâsır Dede'ye "bir isteğinin olup olmadığını" sorar. Abdalbâki Nâsır Dede isteğinin yerine gelmesinin oldukça zor bir iş olduğunu belirtir. II. Mahmud: "Siz isteğinizi söyleyin, yaparız." der. Abdalbâki Nâsır Dede de "Buraya bir daha gelmeyin" der. Bu cevap karşısında çok şaşırın sultan, "Bizi evliyauallahın kapısından mı kovuyorsunuz?" der.

Abdalbâki Nâsır Dede'den sonra yerine oğlu Recep Hüseyin Dede, ardından da Abdurrahim Kühî Dede (Ebubekir Dede'nin küçük oğlu, Recep Hüseyin Dede'nin amcası) geçmiştir. Abdurrahim Kühî Dede'den sonra, Abdalbâki Nâsır Dede'nin küçük oğlu Osman Selahaddin Dede, ondan sonra da Mehmed Celâleddin göreve gelmiştir. Mehmed Celâleddin Efendi, Tâhirü'l- Mevlevî'ye hocalık yapan bir kimsedir. Vefatından sonra yerine Abdalbâki Baykara Dede geçmiştir. Mevlâna hayranı Celâleddin Dede (1849-1908), Mevlâna'ya olan hayranlığını şöyle dile getirir:

Ey mefhar-i evvelîn olan Mevlâna
 Ve'y melce-i âhirîn olan Mevlâna
 Dervîşlerini hakîkatte vâsıl kıl
 Ey hâdî-i râh-ı dîn olan Mevlâna

Abdalbâki Baykara Dede'nin oğlu Resuhi Baykara (1913-1989)'nın, Mevlâna ile ilgili bir rubâisi şöyledir:

Ehl-i aşkın âlem-i mânâsı var
 Muktedâsı yâni Mevlâna'sı var
 Özge hâlettir tecellî eyleyen
 Andelîb-âsâ gül-i rânâsı var

Sultan Veled, mevlevîliği çevreye yaymak veya tanıtmak amacıyla, Germiyan Beyliği döneminde yöreye gelmiştir. Ardından, XIV. yüzyılın ortalarında, Celâleddin Ergun Çelebi önderliğinde, Kütahya Mevlevîhanesi kurulmuştur. Germiyan ailesinden, Süleyman Şah ve Mutahhara Hatun'un (Sultan Veled'in kızı) kızı Devlet Hatun'un Yıldırım Bâyezid ile evliliği sırasında, Kütahya Germiyanogulları tarafından Osmanlı'ya çeyiz olarak verilir. Bu olayın, uzun süre Osmanlı devlet ve toplum hayatında etkileri görülür. Bunun için, Sultan Mehmed'e, Çelebi unvanının verildiği söylenir. Fatih Sultan Mehmed'den sonra, tahta geçen sultanların kılıç kuşanma törenlerinde Mevlevî büyüklerinin hazır bulunarak kılıç kuşatma işine bizzat nezaret etmiş olmaları bunun açık örneklerinden birisi olarak gösterilebilir.

Kütahya Mevlevîhanesi'nden, tarih boyunca önemli Mevlevî bilgeleri yetişmiştir. Bunlar, Osmanlı coğrafyasında, başta İstanbul olmak üzere önemli kültür merkezlerinde mevlevîliğin yayılmasında oldukça etkili olmuşlardır.

Osmanlı toplumunda, çok sayıdaki mevlevî dergâhı gibi, Kütahya Mevlevîhanesi de bir şiir ve müzik ocağı haline geldi. İtrî ve Dede Efendi gibi bestekâr ve musîkî üstatlarının yanında Şeyh Gâlib gibi ünlü şairler de Mevlevî dergâhlarında yetişti. Ali Nutkî ve Abdalbâki Nâsır Dede'ler, bu musîkî ve edebiyat otoritelerinin yetişmesinde etkili oldu.

Mevlevîlik kültürü tarihi açısından önemli bir isim olan Kütahyalı Ebubekir Dede, (1705-1774) ve ailenin diğer fertleri, İstanbul'da özellikle Osmanlı'nın son dönemlerinde devlet yönetiminde de etkili oldu. Şiir, müzik ve hat gibi sanatlarla da ilgilenerek çeşitli alanlarda topluma hizmet verdi. Son olarak, Kütahyalı Mevlevîlerin, kıyafet ve teçhizatları ile askeri bir birlik teşkil ederek İstiklâl harbinde vatan savunmasında görev yaptıklarını söyleyebiliriz.

Sultan Veled, Mevlevîliğin gelişmesine önemli hizmetler yapmış olan, Kütahya'ya olan hayranlığını Farsça divanındaki bir gazelle dile getirir. Bildirimizi, bu gazelin günümüz Türkçe'sine çevirisi ile noktalayalım.

Kütahya gibi bir şehir olmaz.

Ne mutlu Kütahya'da bir ay oturana.

Şansı olup da iki ay oturacak olan birisi, ondan hesapsız istifade eder.

*Kütahya, bir güneş gibidir. Her tarafı yüzdür ve o yüzün, karanlığı yoktur.
Güzellikte cennete benzer. Yâ Rab! Ona eziyet, sıkıntı ve kahır gösterme.
Hiç, kusursuz bir güzele zehirli bir şerbet içirilir mi?
Onun her köşesi bir bağ ve bahçedir. Her tarafından pınarlar ve nehir
akmaktadır.
Onun, duvar içine alınmış, muhafaza olunmuş güzel bir kalesi vardır.
Onun gibi, dünyada hiçbir şehir görülmemiştir.
Böyle güzel şehre, bin Herat ve bin Merv feda olsun.
Sultan Veled de, onun güzelliği belli olunca herkesin yanında onun övgüsünü
açıkça söylemektedir.*

BİBLİYOGRAFYA

- Arı, Ahmet, “**Sakıp Mustafa Dede'nin Hayatı Eserleri ve Edebi Kişiliği**”
Kütahyalı Şairler Sempozyumu I, Kütahya 2000.
- Eflâkî, Ahmed, **Ariflerin Menkıbeleri (Mevlâna ve Etrafindakiler)**, C.1,
çev. Tahsin Yazıcı, İstanbul 1986.
- Eflâkî, Ahmed, **Ariflerin Menkıbeleri (Mevlâna ve Etrafindakiler)**, C.2,
çev. Tahsin Yazıcı, İstanbul 1987.
- Erdoğan, Mustafa “ **İstanbul'da Kütahyalı Bir Şeyh Ailesi Seyyid
Ebubekir Dede ve Ahfadı**” **İstanbul Araştırmaları 7, Güz 1998,
İstanbul Araştırmaları Merkezi**, İstanbul 1998.
- Esrar Dede, **Tezkire-i Şuara-i Mevlevîyye, İnceleme-Metin**, Haz. İlhan
Genç, Ankara 2000.
- Gölpınarlı, Abdülbâki, **100 Soruda Tasavvuf**, İstanbul 1985.
- Güner, Hamza, **Kütahyalı Divan Şairleri, Halk Şairleri, Tekke Şairleri,
Aşık ve Ozanlar**, Kütahya, 1967
- Güneş, Mustafa, **Gönül Çağlayanı Hazreti Mevlâna**, Kütahya, 2005.
- Sakıp Dede , **Sefîne-i Nefîse-i Mevlevîyye**, Mısır, 1283.
- Uzluç, F. Nafiz, Germiyanoglu II. Yakup Beyin Vakfiyesi, Vakıflar Dergisi,
S. VII, s. 71-113.